תורה אור

הם שלא להזכיר (א) בשם ה', שלא לימדו אביו ואמו, מיד הוציא יראתו מחיקו ומחבקה ומנשקה עד שנבקעה כריסו ונפלה יראתו לארץ ונפל הוא עליה לקיים מה שנאמר °ונתתי פגריכם על פגרי גלוליכם: בתר דאביקו ביה ת"ש °ויזעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם מאי אמור? אמר רב יהודה ואיתימא ר' יונתן *בייא בייא היינו דאחרביה לביתא וקליא להיכלא וקטלינהו לצדיקי ואגלינהו לישראל מארעייהו ועדיין הוא מרקד בינן, כלום יהבתיה לן אלא לקבולי ביה אגרא, לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן. בתר דאביקו ביה, יתבו תלתא יומא בתעניתא בעו רחמי, נפל להו פיתקא מרקיעא דהוה כתיב בה "אמת". אמר רבי חנינא שמע מינה *חותמו של הקדוש ברוך הוא "אמת", נפק כגוריא דנורא מבית קדשי הקדשים, אמר להו נביא לישראל היינו יצרא דע"ז, בהדי דקתפסי ליה אישתמיט **ביניתא מיניה ואזל קליה בארבע מאה פרסי, אמרו היכי ניעבד דילמא משמיא מרחמי עליה, א"ל נביא: שדיוהו בדודא דאברא וכסיוה באברא, דשייף קליה דכתיב °ויאמר זאת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה וישלך את האבן העופרת אל פיה, אמרי הואיל *ועת רצון הוא ניבעי רחמי איצרא דעבירה, בעו רחמי, אימסר בידייהו, חבשוהו תלתא יומי איבעו ביעתא בת יומא *לחולה ולא אשכחו, אמרו היכי נעביד ניבעי פלגא, פלגא מרקיעא לא יהבי, כחלינהו לעיניה, אהני ביה דלא איגרי איניש בקרובתיה. אמר רב יהודה אמר רב מעשה בנכרית אחת שהיתה חולה ביותר, אמרה: אם תעמוד ההיא אשה מחוליה תלך ותעבוד לכל ע"ז שבעולם, עמדה (*ועבדה) לכל ע"ז שבעולם כיון שהגיע לפעור שאלה לכומרים במה עובדין לזו, אמרו לה אוכלין תרדין ושותין שכר ומתריזין בפניה, אמרה: מוטב שתחזור ההוא אשה לחוליה ולא תעבוד ע"ז בכך, אתם בית ישראל אינן כן °הנצמדים לבעל פעור כצמיד פתיל, °ואתם הדבקים בה' אלהיכם כשתי תמרות הדבוקות זו בזו, במתניתא תנא הנצמדים לבעל פעור כצמיד ע"י אשה, ואתם הדבקים בה' אלהיכם דבוקים ממש. ת"ר מעשה בסבטא בן אלס שהשכיר חמורו לנכרית אחת כיון שהגיעה לפעור אמרה לו המתן עד שאכנס ואצא, לאחר שיצאה אמר לה אף את המתיני עד שאכנס ואצא, אמרה לו ולא יהודי אתה? אמר לה ומאי איכפת ליך נכנס פער בפניו וקינח בחוטמו והיו משרתי ע"ז מקלסין לו ואומרים מעולם לא היה אדם שעבדו לזו בכך. הפוער עצמו לבעל פעור הרי זה עבודתו אע"ג דמיכוין לבזויי, הזורק אבן למרקולים זו היא עבודתו אע"ג דמיכוין למירגמיה. רב מנשה הוה קאזיל לבי תורתא אמרו לו ע"ז היא דקאי הכא, שקל פיסא שדא ביה, אמרו לו מרקולים היא, אמר להו הזורק אבן למרקולים תנן, אתא שאל בי מדרשא א"ל הזורק אבן במרקולים תנן, אף על גב דמיכוין למירגמיה, אמר להו איזיל אישקלה, א"ל אחד הנוטלה ואחד הנותנה חייב כל חדא וחדא רווחא לחבירתה שביק:

מתני' הנותן מזרעו למולך אינו חייב עד שימסור למולך ויעביר באש, מסר למולך ולא העביר באש, העביר באש ולא מסר למולך אינו חייב עד שימסור למולך ויעביר באש:

גמ' קתני ע"ז וקתני מולך, אמר רבי אבין תנן כמאן דאמר מולך לאו ע"ז היא דתניא *אחד למולך ואחד לשאר ע"ז חייב רבי אלעזר ברבי שמעון אומר למולך חייב שלא למולך פטור אמר אביי רבי אלעזר בר' שמעון ור' חנינא בן אנטיגנוס אמרו דבר אחד: רבי אלעזר בר' שמעון הא דאמרן רבי חנינא בן אנטיגנוס דתניא רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר מפני מה תפסה תורה לשון מולך כל שהמליכוהו עליהם אפי' צרור ואפי' קיסם רבא אמר מולך עראי איכא בינייהו.

אמר

ויקרא כו · נחמיה ט · זכריה ה · במדבר כה · דברים ד

הס. שתוק כמו (במדבר יג) ויהס כלב והשתיקם: **ויזעקו בני ישראל בקול גדול.** באנשי כנסת הגדולה כתיב: **בייא בייא.** בלשון ארמי הוי לשון גנוח וצעקה כמו אהה בלשון הקודש: **היינו האי דאחרביה לביתיה.** למקדשו: **(וכנו רחמי).** היו מבקשים רחמים שימסר בידם יצר הרע של עבודת כוכבים: **לקבולי ביה אגרא.** לכוף את יצרו ולקבל שכר על כך: **לא איהו בעינן וכו'.** אלמא יצר תקפן: **יתבי תלתא יומין וכו'.** מלתיה דרב יהודה מסיק: **אמת.** משמע מסכים אני עמהם בתקנה זו שטוב הדבר לסלקו: **חותמו של הקב"ה אמת.** שהמלך נאות ומסכים עם עבדיו חותם (עמהם) בתקנתם את חותמו: **כגוריא.** ארי קטן: **ביניתא.** שער: **דודא דאברא.** קלחת של עופרת: **אברא שאיף קלים.** שואף את הקול ומעכבו לצאת יותר מכל כלי מתכות: **זאת הרשעה.** זהו יצר הרע ובנבואת זכריה כתיב שהיה בתחילת בית שני: **דעבירה.** של עריות: **חבשוה תלתא יומין וכו'.** ומתוך כך פסק תאוות הזכרים מלהוליד והנקבות מלילד: **איבעו ביעתא בת יומא (ולא אשכחו).** נתבקשה ביצה שנולדה בו ביום: **ולא אשכחו.** שאפילו אותן שהיו גמורות קודם לכן פסקו מללדת: **ניבעו פלגא.** שלא יהא שולט במקום עבירה כדי שלא יהא תובע עריות: **כחלינהו לעיניה.** סמו עיניו בכחול: **אהני ביה.** כך תקנתא פורתא דלא איגרי בקריבתה באמו ובאחותו אבל מתגרה הוא באשת איש ונדה: **תרדין.** בלע"ז ומשלשלין את המעים וכן שכר חדש: **אתם בית ישראל אינן כן.** רב יהודה קאמר לה למדרשיה לקרא: **הנצמדים לבעל פעור.** כלומר אבל אבותם לא השיבו זאת על לבם שע"ז מגונה היא מכל ע"ז שבעולם ונצמדו ונדבקו בה כצמיד פתיל המוקף ע"פ כלי שממרחין אותו בטיט יפה ואל המקום לא היו נצמדים אלא דבוקים כתמרות המדובקות שדבוקות ואינן דבוקות: **במתניתא תנא.** שנה הוא אלים 'דדבוק' משמע מחובר טפי 'מנצמד' 'למידין אינן מחוברין, ומשכין וזזין אילך ואילך, דבוק משמע יפה יפה: **סבטא.** שם יהודי הוא: **בן אלס.** בסמך ושם מקום הוא: **וקינח בחוטמו.** של פעור: **מקלסין.** משבחין: **ואע"ג דמכוין לבזוי.** חייב קרבן על שגגתו ואם התרו בו חייב מיתה: **לבי תורתא.** מקום: **פיסא.** בלשט"א בלע"ז: **מרקולים היא.** זה וזהו עבודתו: **למרקולים תנן.** לפניו לכבודו ואני זרקתי להכות בגופו: **במרקולים.** עצמו להכותו: **אישקליה.** אע"ג שסבר עבד ואין השבון לדבר קא בעי למשקליה כדי שלא תתנאה בעבודה שלו: **רווחא לחבירתה שביק.** מפנה לה מקום לזורקים: **מתני' שימסור למולך.** מוסרו ביד משרתי ע"ז: **ויעביר באש.** בגמרא מפרש היכי הוו עבדי ולפי מקראי דתרוייהו בעינן: **גמ' קתני.** מתניתין (דף נג.) בחייבי סקילה ע"ז באפי נפשה "העובד ע"ז" וקתני "מולך" אלמא מולך לאו בכלל ע"ז, ונפקא מינה דאם זבח וקטר לפניו פטור אי נמי העביר מזרעו לשאר ע"ז ואין דרכה בכך לא מחייב דמולך דוקא כתוב, ששמו מולך: **אחד למולך ואחד לשאר ע"ז.** העביר זרעו חייב קסבר מולך נמי ע"ז הוא ולא איצטריך לאזהורי עלה בכדרכה דמאיכה יעבדו (דברים יב) נפקא אלא לומר לך שאם עשה שלא כדרכה חייב: **שלא למולך פטור.** דמולך דווקא כתיבי שדרכה בכך ולא משום ע"ז אזהר עליו דהא מאיכה יעבדו נפקא אלא חוק הוא להם והתורה הקפיד על חוק זה בסקילה לפיכך הוצרך לכתוב: **כל שהמליכוהו עליהם.** שקרא שמו מולך: **רבא אמר.** לא אמרו דבר אחד דמולך עראי איכא בינייהו כגון צרור וקיסם שאינו ראוי לכך וזה לפי שעה המליכוהו עליו להעביר לו בנו זה לר"א בר' שמעון לא מחייב אלא במולך קבוע וכו':

רבי

***מרקולים** אור"ת קילוס שמה לשון שבח אלא שחכמים כינו אותה לגנאי וקראוה קולים לשון לעג וקלס (תהלים מד) ומר לשון חילוף כמו במר דשחוטה (חולין דף נד:) במר דפרזלא (ב"ק דף קיג:) במר דכנתא (בכורות דף ל:) כלומר חילוף קילוס שהחליפו שמה*: **אע"ג** דקמיכוין לבזויה. °ולעובדה בבזוי *דאי לא קמיכוין אלא לבזות הא אפילו עובד מאהבה ומיראה פטור לרבא ואפילו לאביי דמחייב התם הכא מודה דפטור: **קתני** ע"ז וקתני מולך. אף על גב דקתני ע"ז וקתני פעור ומרקולים לא דמי דהתם לפרושי דינא קאתי אבל הכא דייק מרישא דקתני אלו הן הנסקלין עובד ע"ז והנותן מזרעו למולך ולא קתני פעור ומרקולים:

העביר

עין משפט
נר מצוה

[עיין למעלה לעיל ס:]

[פסוק יג]

[ועי' תוס' ב"מ כה: ד"ה כאבני ותוס' ע"ז נ. ד"ה אבני]

קסב א ב מיי' שם פ"ג מהל' עכו"ם הלכה ה:

קסג ג מיי' שם פ"ו הלכה ד:

קסד ד מיי' שם הלכה ג:

עי' ספר מרגליות הים

נושא (המשך)

מסורת
הש"ס

רש"ל מ"ז וכ"ל ופיו וסד"א

יומא סט: [ע"ש כל הענין]

שבת נה.

רש"ל מ"ז

יומא סט:

רש"ל בכל ארץ ישראל

רש"ל והלכה

הגהות
הב"ח

(א) גמ' הם שלא להזכיר. נ"ב עמוס ו:

גליון
הש"ס